

FEUILLETON.

SCHADUW DER BERGEN 1),

door ANTHONIE DONKER,

Op het door WIM BRUSSE geteekende omslag van dit boek vormen de Röntgen-photo en het lijnenspel van twee slanke handen met langgerekte, ietwat trommelstokvormige vingers het hoofdmotief. Fraai is het niet, maar wel sprekend en treffend als teeken des tijds. Zoo groot is de beteekenis van het Röntgenbeeld der longen dus ook voor leeken reeds geworden, dat het als onmiddellijk begrepen symbool kan dienen voor de ziekte, waarover bijna elke bladzijde van dezen roman handelt, maar die nergens met name genoemd wordt. Het moge vreemd lijken, maar in dit boek, dat het leven beschrijft van het „vreemdelingen-legioen” te Davos, zal men — mirabile dictu — het woord „tuberculose” tevergeefs zoeken.

Is dit toeval of opzet? De auteur zegt op een der eerste bladzijden bij de beschrijving van een gezelschap aan tafel: „Het zou spelbreken zijn in dezen kring te spreken van het allen bekend geheim, dat de eigenlijke en oorspronkelijke band dezer samenleving is.” Op een andere plaats heet het van iemand, die door een plotselinge hoestbui wordt overvallen: „Hij vergeet alle spelregels, haalt — wat men hier zelden ziet — een blauwe flacon voor den dag en buigt het hoofd nog dieper.” Elk gezelschap heeft immers zijn eigen omgangsvormen, waaraan men zich heeft te houden. Zoo moet men in deze kringen zijn hoesten altijd op het juiste oogenblik in een lachbui weten op te vangen, en een sombere stemming achter onverschillig lijkenden galgenhumor weten te verbergen. Het niet noemen van het woord „tuberculose” zal dan ook wel moeten worden opgevat als 's schrijvers eerbiediging van die spelregels, welke overigens voor buitenstaanders nogal willekeurig en onlogisch schijnen.

Dezelfde mensen, die op sommige punten zoo angstvallig de etiquette in acht nemen, houden ervan, op de meest cynische wijze met hun eigen kwaal den spot te drijven. Zij hebben de grootste pret in kinderachtige, niet altijd onschuldige grapjes. Zij vullen hun temperatuurlijst in, voordat zij de koorts opgenomen hebben, en gaan dan probeeren, of het uitkomt. Zij wrijven den thermometer van een kameraad op tot 39,8°, en verkneukelen zich dan in diens wanhopige veront-rusting. Zij beroemen zich als oorlogsinvaliden op al de ingrepen en operaties, welke zij hebben doorstaan, of geuren met het groote aantal „dienstjaren”, als gevangen met het aantal jaren, dat zij gezeten hebben. Zij bekijken elkaars Röntgen-photo's alsof het prentbriefkaarten of stafkaarten waren, brengen hun tijd zoek met eindelooze berekeningen over de kilometers kwik, die zij in de lange jaren van hun kuur bij een gemiddelde opname van tweemaal per dag al voortgestuwd hebben.

Soms zijn hun grappen smakeloos en grof. Een der gasten slaat bij de wiegende Donau-wals, die uit de gramfoon klinkt, de maat met een klein grijs stokje, een stukje rib, dat hij altijd bij zich draagt als een trofee van zijn laatste thoraco-plastiek. Hij geniet, als anderen ervan griezelen, en verhaalt dan, hoe hij van een ander stuk een penhouder heeft laten maken, dien hij met het laatste Röntgenkiekje aan een vriendinnetje in Berlijn heeft gestuurd. „Maak er liever een Eva uit”, stelt een ander voor.

De inhoud van „Schaduw der Bergen” is moeilijk in het kort weer te geven. Er is geen aaneengeschalkd verhaal, er zijn slechts beschrijvingen van karakters en toestanden, van de bonte warreling in deze kleine wereld vol tegenstrijdigheden. Er is het Davos met de rijen lighallen en balcon als getraliede hokken, en het Davos van de feestelijke, uitgelaten wintersport, „luxueuse roes van steedsche drukte en muziek”. Beide zijn zoo met elkaar verbonden, gaan zoo in elkaar op,

1) W. L. & J. BRUSSE's Uitgeversmaatschappij N.V. Rotterdam,

dat de schrijver het noodig heeft geoordeeld, op de laatste bladzijde van zijn boek de volgende „aanteekening” te maken: „Volledigheidshalve zij hier vermeld, dat inmiddels een verordening op het hôtel- en sanatoriumwezen een scherpe scheiding tusschen kuur- en sportbedrijf in Davos heeft tot stand gebracht.”

De hoofdpersoon in dit verhaal is, als men wil, de speelgoedfabrikant RÖMER uit Neurenberg, die voor de tweede maal naar Davos komt, en min of meer als afzijdig toeschouwer de gebeurtenissen in het pension Silvana meeleeft. Hij is een vrijgezel van middelbaren leeftijd, wiens krachtig lichaam reeds verschillende zwakke plekken heeft. In de loopgraven aan de Marne is een verwaarloosd wondje aan zijn hiel in een vervuilde verzwering ontaard. Een zilveren hiel, die hem in iedere beweging een weinig remt, vult het defect aan. Zilvervoetige, manke Achilles noemt hij zich zelf. Aan het Turksche front in Palestina kreeg hij het aan de nieren en op de oogen. Ook zijn longaanandoening moet uit dien tijd dagteekenen, maar die blijft eigenlijk bijzaak.

De dreigende blindheid is het, die op zijn verder leven het stempel zal drukken. Het gaat er maar om, voor iedere situatie in het leven den overeenkomstigen vorm te vinden. Niet allen slagen daar zoo gemakkelijk in als bijvoorbeeld de filosofisch aangelegde dr. AUGUST MENDEL, die van zijn ziekenkamer eenvoudig een bibliotheek heeft gemaakt, raadsels bedenkt en oplost, zich in BOETIUS verdiept, en verder met het leven schijnt te hebben afgerekend. Drie kwart van de menschen missen de gave, van het leven wat te maken, want het leven is het allerweerbarmstigste metaal. Ook RÖMER kan zich moeilijk schikken in het lot, dat hem wacht, afscheid te nemen van het licht, en verder tastend voort te leven in de duisternis, in een dichtgemetselden grafkelder.

In hetzelfde pension, waar RÖMER verblijft, is een zeer gemengd internationaal gezelschap bijeen, een bonte, willekeurig samengestelde groep van menschen, die, ofschoon allen met één en hetzelfde doel hierheen gekomen, toch op zeer uiteenlopende wijze de plotselinge wending in hun leven ondergaan en verwerken. Slechts zeer weinigen brengen het tot de vereischte zelfoverwinning, den onwrikbaren wil om gezond te worden, door de kuur doelbewust en met overleg te volgen. Voor verreweg de meesten is het kuren een met tegenzin aanvaarde taak, die zij dom en mechanisch volbrengen. En wanneer de gong het einde van den rusttijd aankondigt, dan verlaten zij hun bed of ligstoel als menschen, die van hun werk komen. Zijn de verplichte rusturen eenmaal volbracht, dan begint een ongeduldige jacht naar wat het leven hun aan genietingen te bieden heeft.

De jonge, heetgebakerde Cubaan ARDELLO, de „jeune premier” van den troep, geraakt geheel onder de bekoring van de veel oudere, vollere, coquette Madame ROCCO, die met hem speelt als de kat met de muis. De Italiaan MATTINI, verkondigt theorieën over het wild opbranden van het leven, geen vrouw overslaan en in een champagneroes sterven; maar hij gaat de vrouwen haast schuw uit den weg, en zoekt afleiding in een verzuurd cynisme. Het eenige ambt, waarvoor hij, na de zes jaren verblijf hier, nog geschikt zou zijn, dat van hofnar, bestaat niet meer. De Parisienne, het danseresje, een kleine, „moegevlagen vogel, een uitgestreden hoopje coquetterie en eerzucht,” heeft alle moeite om zich te handhaven tegen de kwaadsprekerij, en haar plaats op haar goedkoop kamertje in dit goedkoop pension te verdedigen. Frau Oberst BRUCHNER is een op schandaaltjes beluste dame, die het tot haar plicht rekent, over de andere gasten een waakzaam oog in het zeil te houden. De kleine FRECKI, een verwend jongetje van 5 jaren, is het „enfant terrible,” dat niet kan slapen, voor MATTINI hem een avontuurlijk, soms onzinnig, soms bedenkelijk verhaal heeft gedaan.

Aan het hoofd van het pension Silvana staat de oude mevrouw HANFSTAENGL, die zorgvuldig tegen schandalen in haar huis waakt, maar toch als het moet, veel door de vingers ziet. Zij gelooft vast in haar roeping, maar ook in haar maandrekeningen. Een schandaal bestaat naar haar meening voornamelijk daarin, dat het hoorbaar en zichtbaar wordt; en zij heeft in vele jaren practijk geleerd, dat een hotel een struisvogelmaag bezit en vreemde elementen kan verteren. Zij verzet zich met hand en tand tegen de wilde plannen van een grootscheepsche Kerstmis-

viering, een „Christmas in Canada”, en weet de oude traditie van een Kerstfeest in ingehouden stijl met plechtige wijding te handhaven. Maar als de jonge Hessische Pfarrer bij den Kerstboom een toespraak wil houden, wimpelt Mevrouw HANFSTAENGL dit voorstel tactvol af. Zij wil alle uitersten vermijden, en van een preek moet zij niets hebben. „Ik heb het Kerstverhaal op een gramfoonplaat” zegt zij ontwijkend.

De eenige geneesheer, die in dit boek een rol speelt, is dr. OERLI, een voortvarend, bruusk, kort aangebonden man, berucht om zijn gestrengheid tegenover de zieken. In het volkssanatorium „waar de patiënten het geld niet bezaten om aanspraken te kunnen doen gelden op voor hun gezondheid schadelijke rechten”, had hij geen moeilijkheden gehad; maar in het groote, dure sanatorium, waar hij daarna eerste geneesheer werd, lag hij spoedig met de bedrijfsleiding overhoop. Hij had nu sedert enkele jaren een klein, eigen sanatorium, waar hij zijn beginselen en opvattingen tot het uiterste kon doorvoeren. In een gesprek met RÖMER hooren wij hem hiervan getuigen. Als RÖMER opmerkt, dat hij toch met de psyche van den patiënt rekening moet houden, dan komt hij los: „Nee, de psychologie kan ik hier niet gebruiken, dat hoort bij de zachte heelmeesters en stinkende wonden . . . Zoodra ik met al hun psychologische lasten en nooden rekening ga houden, wordt het een janboel. Het is veel beter, als ik niet alles zoo goed begrijp. De meesten zijn net kinderen, vleien en afdingen. Veel beter, als ik de boeman voor hen ben, d'r geweten in plaats van d'r zielverzorger. . . . Wat geeft het, of ik naar hun problemen luister? Liggen moeten ze toch”. Dr. OERLI heeft te veel halfheid en lamelndigheid van zijn patiënten gezien, om toegeeflijk te zijn. Zij saboteeren zijn werk, omdat ze aan een paar kortstondige plezieren blijven hangen. Daarom wordt hij dikwijls grof.

Het zal den lezer niet zijn ontgaan, dat „*Schaduw der Bergen*” van ANTHONIE DONKER in vele opzichten overeenkomst vertoont met *Der Zauberberg* van THOMAS MANN. Beide schrijvers schilderen ons het leven van al die door het toeval bijeen gebrachte, elkaar vreemde bezoekers, hoe zij elkaar beurtelings aantrekken en afstooten, na een koele terughouding in al te groote vertrouwelijkheid vervallen, in verwickelingen geraken en zich eruit warren, hoe zij hun leed dragen en hun lusten botvieren. En toch is er tusschen beiden een groot verschil.

De felle, vinnige, uitdagende toon van THOMAS MANN is ANTHONIE DONKER vreemd. *Schaduw der Bergen* ademt meer een berustenden, verzoenenden geest. Hier geen dronkemanspartijen tot diep in den nacht, geen walgelijke spiritistische scéances, geen ruwe, ongemanierde dokters en verpleegsters, wier optreden weerzin wekt. Ook in *Schaduw der Bergen* gaat het er wel is waar nu en dan rumoerig toe, maar het is alles toch kinderspel, vergeleken met wat in *Der Zauberberg* over Davos wordt verteld.

Er wordt in *Schaduw der Bergen* ook critiek op *Der Zauberberg* geleverd, en al komt deze uit den mond van Frau HANFSTAENGL, de pensionhoudster, waardoor zij veel op een oratio pro domo lijkt, toch kan men den indruk niet van zich afzetten, dat hier eigenlijk de schrijver zelf aan het woord is.

Een storm van verontwaardiging, zooals *Der Zauberberg* onder patiënten en sanatoriumartsen heeft verwekt, zal *Schaduw der Bergen* niet veroorzaken. Het boek is mij er te liever om.

's Gravenhage, Mei 1935.

J. B. F. VAN GILS.